

CREATING KNOWLEDGE 2024

5-7 June 2024, University of Helsinki, Main Building (Fabianinkatu 33, Helsinki)

<https://www.helsinki.fi/en/conferences/creating-knowledge-2024>

Konference **Creating Knowledge** je tradičně pořádána v severských zemích organizací **NordINFOLIT (Nordic Library Network on Information Literacy in Higher Education)**. Letošní 11. ročník se konal v Helsinkách, v prostorách hlavní budovy University of Helsinki a nesl podtitul **“Think Before You Click: Responsibility in the Digital Information Landscape.”**, který vybízel už dopředu přemýšlet nad jeho významem, možnostmi vlastního rozvoje i možnostmi předávání zkušeností a znalostí uživatelům knihovny.

Možnost zúčastnit se konference jsem měla díky AKVŠ a Ústřední knihovně ČVUT. Díky referencím kolegyně a po přečtení zpráv ze zahraničních cest, jsem věděla, že je to příležitost, která se neodmítá a byla jsem zvědavá, co nabídne letošní ročník. Kniha abstraktů slibovala nabitý a zajímavý program, z kterého bylo opravdu těžké vybírat.

Seznamte se s knihovnami!

Před oficiálním zahájením konference měli účastníci možnost zúčastnit se exkurzí do několika knihoven podle vlastního výběru. Velmi podnětnou pro mě byla prohlídka **Kaisa House, Helsinki University Library**. Kristina Weimer nás nejprve přivítala seznámila nás se základními fakty o knihovně. Velmi se mi líbila myšlenka online prostoru, který je regulérním “kampusem” knihovny, ne jen doplňkem nebo jeho náhradou.

Už vstup do knihovny sliboval pastvu pro oči. Architektura severských zemí je krásná, funkční, a přitom jednoduchá. A Kaisa House není výjimkou. Důmyslně řešený prostor, volný výběr, studijní místa i týmové/individuální studovny působily přesně tak, jak mají – vybízejí ke studiu a poskytují útočiště. K tomu pohodlný nábytek od různých designérů, výhled na město... Co víc si od knihovny přát.

Geniálně řešená jsou třeba křesla (houpací nebo křesla v podobě lehátka), která jsou otočená k oknu, takže mají uživatelé možnost získat kousek svého osobního prostoru, a zároveň možnost odpočinku. Pohodlí a funkčnost se nesou celou budovou. Navíc mě napadá otevřenost – nejen prostoru, ale i co se služeb týče. Uživatelé mohou knihovníky kontaktovat přes aplikaci WhatsApp, pokud je cokoliv v nepořádku nebo něco potřebují.

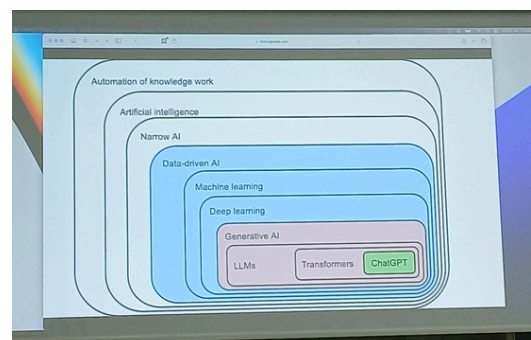
Zaměstnanci knihovny nosí odznaky s výmluvným “Ask me”. Zajímavý je i fakt, že ačkoliv jde o univerzitní knihovnu, nabízí své služby také široké veřejnosti. Plní nejen roli knihovny (co do získávání literatury), ale i svou komunitní roli v rámci svého okolí. Perfektní nápad jsou stoly s puzzle, kde každý, kdo jde kolem, může přiložit ruku ke společnému dílu.

Úvodní recepce

Středeční den byl zakončen krátkou recepcí na radnici. Kromě příjemně stráveného času v honosném prostředí měli všichni účastníci možnost se neformálně seznámit a prohodit pár slov s kolegy z dalších zemí. V uvítací řeči zaznělo, jak důležitou roli hrají knihovníci v době, kdy pracujeme s informacemi/dezinformacemi, používáme nástroje AI.

Think Before You Click: Keynote Speakeři

Konferenci zahájila Keynote přednáška, kterou vedli Matti Tedre a Henriikka Vartiainen. Přednášku s názvem **The tide, not the waves: AI education for novice learners** odstartovali faktem, že nejsme někde na začátku AI, ale uprostřed. Moc se mi líbila i poznámka o chatbotech, které jsou sice skvělé nástroje, ale stále jen nástroje. Za jejich prací a efektivitou vždy stojí člověk. Což si uvědomují nejen knihovníci, ale i uživatelé knihoven (jak se ukázalo v mnohých průzkumech v následujících vstupech).

Protože se mluvilo především o nováčcích, vyzdvihovali výchovu uživatelů od raného věku (porozumění technologiím, podpora kreativity a důležitost kritického myšlení). Matti Tedre také odkazoval na jejich článek v databázi IEEE s názvem **"How to-to-image generative IA is transforming mediated action"** (DOI: 10.1109/MCG.2024.3355808).

Druhá Keynote přednáška nesla název **Human Grains in the Digital Information Landscape – Neuroscience of Learning and Attention**. Minna Huotilainen nám v krátkosti představila fungování lidské paměti a mozku celkově. Podle výzkumů mnohé vyvedla z omylu, pokud si mysleli, že lidé zvládají multitasking. A zaměřila svou přednášku především na to, co všechno dokáže během úkolu zaměstnat člověka (co ovlivňuje naši pozornost negativním způsobem, a jak s tím pracovat). Vyzdvihla fakt, že si mnohem lépe pamatujeme to, co sami fyzicky děláme, než to, co slyšíme nebo vidíme (hned mě napadly myšlenkové mapy, které ráda využívám pro efektivní učení).

Keynote přednášky završil v pátek dopoledne Siim Kumpas svým výstupem **Shifting the Paradigm: Addressing Manipulative Behaviour Instead of Problematic Content**. Popsal rozdíly mezi pravdou, dezinformací a přímou manipulací – procesy, kterými se mimo jiné zabývá European Union External Action. Bylo rozhodně zajímavé slyšet, jakým způsobem tento úřad pracuje s informacemi, které se dostávají mezi lidi prostřednictvím různých médií. Jak se dá sledovat a měřit obsah a chování uživatelů.

Poprvé jsem slyšela o FIMI (Foreign information manipulation and interference) – bariéře, která vyhledává manipulativní jednání. Představil nám také databázi dezinformací, která je běžně dostupná pro všechny (euvsdisinfo.eu). Upozornil nás na fakt, že země velkou sumu investují do informací (což víme, ale pravda je, že když člověk nakoukne pod pokličku, dokáže si lépe představit rozsah).

Všechny Keynote přednášky pro mě měly dvě roviny. Osobní – kdy jsem se zamýšlela nad tím, jak danou problematiku vnímám já a jak jsem schopná s ní pracovat. A profesní – jaké možnosti mám k tomu, abych nabyté znalosti a zkušenosti mohla předávat uživatelům. Všechno tak nějak začíná a končí u jednotlivce. Umět pracovat s nástroji AI je jen jedna strana mince. Důraz na kritického myšlení a efektivitu práce je teď snad daleko větší, než jsme si dřív vůbec uměli představit. Ale skvělé podle mě je, že to funguje, a snažíme se rychle a co nejkvalitněji reagovat.

Think Before You Click: Paralel sessions

Oba konferenční dny byly naplněny bohatým programem. Účastníci si mohli vybírat ze čtyř sekcí, které měly povahu krátkých příspěvků, workshopu nebo sdílení dobré praxe tzv. "teachmeet". Snažila jsem se vybírat podle svého profesního profilu. Co by mi mohlo pomoci ve vlastním rozvoji v rámci oboru a zároveň načerpat inspiraci pro obohacení/zlepšení služeb, které uživatelům nabízíme v našich knihovnách. V dalších odstavcích vyzdvihuji to, co mi přišlo z výběru nejzajímavější.

V rámci Short Papers byly představovány projekty a průzkumy z různých knihoven a zemí. Vždy se jednalo o podnětná témata, která často řešíme i u nás. V příspěvku **Teaching methods to promote students' critical information awareness** kolegyně ze Švédska díky provedenému šetření konstatovaly, že výuka AI se neobejde bez informační gramotnosti. Jdou ruku v ruce. Velmi sympatický byl projekt **Adademic Honesty 2.0: Teaching academic writing with sources in the age of AI** prezentovaný Lisou Larsson z Univerzity v Gothenburgu ve Švédsku. Rozjeli projekt "Proti plagiátorství" jako e-learningový kurz. Ale šli na to metodou pozitivní (nezakazujeme, ale ukazujeme, jak to dělat správně). Sama Lisa Larsson nesnáší dlouhé návody (s tím souzním). A pro studenty chtěli něco, co jim pomůže, ale zároveň jim to nezabere příliš času. Vytvořili kurz v Rise 360, který vypadá velmi hezky po grafické stránce, ale zároveň je efektivní pro studenty i vyučující. Ashley Shea z Cornell University (USA) přednesla zajímavý příspěvek s názvem **Developing New Dimensions of Digital Literacy by Incorporation Neuroscience Perspectives on the Social Brain**. Pracovala s pojmem Neural Digital Literacy. Mozek potřebuje odměnu, aby fungoval efektivně (pomyslný "cukřík") a snaží se redukovat nejistotu. Pokud chceme pracovat efektivně, musíme vědět, jak náš mozek pracuje a najít správnou motivaci pro jeho fungování. Její projekt je tématem dizertační práce a prozatím nemá výsledky. Bude v každém případě zajímavé toto téma sledovat i dál.

O diverzitě studentů mluvili kolegové z Royal Danish Library v Dánsku v příspěvku **Challenge accepted: Rethinking information literacy education at the university library**. Knihovníci by měli znát své uživatele a přizpůsobovat služby jim na míru. Svůj průzkum **Cyborgs and smartpeople - The modern information environments' effect on professional knowledge acquisition** představila Sif Sigurdardóttir z Islandu. V nadsázce nadnesla otázku, jestli z nás neustálé používání technologií dělá chytřejší lidi nebo se dostáváme k propojení s vlastním smartphonem. Mluvila o tom, že naše mysl vlastně přesahuje lebku a "externí paměť" nám pomáhá vyvíjet vědomosti. Důležité je vědět, kde informace najít, než si je pamatovat. Zároveň vyzdvihla důležitost tzv. "lidské gramotnosti" v rámci informační gramotnosti – schopnost spolupráce, efektivní komunikace apod.

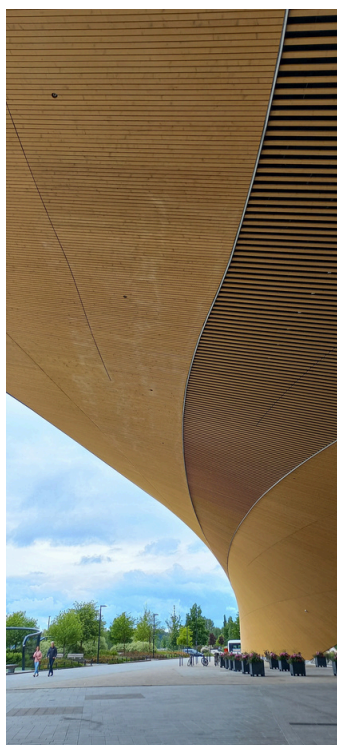
Artificial Intelligence and emotions: a report on researchers' emotional reactions when interacting with AI tools představily kolegyně z University of Oslo Library v Norsku. Jak z názvu vyplývá, zkoumaly, jak se mění emoce při práci s AI nástroji. Měli čtyři skupiny vědců, kteří na různé úrovni pracovali/nepracovali s AI nástroji a díky několika školením pak sledovaly, jak se mění jejich emoce. Dalo se vysledovat, že pokud k AI někdo přistupuje negativně, většinou je nepoužívá, bojí se jich a je z nich nesvůj. Čím víc se s nimi ale seznámí, jejich emoce se začínají měnit. Tento proces se dá vlastně napasovat na cokoliv. A samotné uvědomění si, jak moc vlastně emoce ovlivňují práci, studium a další činnosti, je zajímavá cesta.

Důležitost kritického myšlení zkoumal Pål Steiner z Bergen University Library v Norsku. Ve svém příspěvku **Examining alternative knowledge to foster critical thinking in higher education** pátral po tom, co vlastně vzbuzuje důvěru v pseudovědy a konspirace ve vědě. Důvěryhodnost může zvyšovat emoční nebo sociální situace jedince. Ale naopak kritické myšlení jejich důvěryhodnost snižuje.

Většina krátkých příspěvků měla povahu průzkumu/výzkumu. Knihovníci se snaží vycházet svým uživatelům co nejvíc vstříc a zkoumají různé aspekty jejich chování, způsoby práce a mapují terén v oblasti AI. Vzhledem k tomu, že většina z nich byla představena jako pilotní (málo respondentů), nedozvěděli jsme se konkrétní výsledky a jejich aplikaci do praxe. To mě trochu mrzelo. Rozhodně šlo ale o průzkumy, které by mohly být využity v dalších knihovnách.

Před odletem

V rámci střeďečníc library tours jsem nestihla prohlídku Helsinské ústřední knihovny Oodi, takže jsem se do knihovny vydala po skončení konference sama. A rozhodně jsem nelitovala. Nádherně využitý otevřený prostor, který slouží nejen čtenářům, ale každému, kdo přijde. Děti jsou vítány v dětském koutku a neruší ostatní díky perfektně vyřešené akustice. Myslí i na kočárky. V druhém patře najdete multifunkční prostor, kde si můžete zašít rukáv, zahrát hry nebo vytisknout výrobek na 3D tiskárně. V přízemí je kavárna a stolečky, kde si mohou zájemci zahrát šachovou partii. A mnoho dalšího. Robotího knihovníka jsem sice zrovna nepotkala, ale i tak byl můj dojem perfektní. Jen mě vždycky, když mám možnost vidět takový nádherný prostor, napadne, proč něco takového nemáme i u nás. :)

Shrnutí

Konference **Creating Knowledge 2024** byla plná zajímavých informací. Pořadatelé i účastníci vytvořili perfektní příjemnou a inspirativní atmosféru, která vydržela po celou dobu trvání. Měli jsme možnost porovnávat, hodnotit a zkoumat, jak na tom jsou kolegové ze zahraničních knihoven. Jakým výzvám čelí a jak se s nimi vypořádávají. A přemýšlet nad tím, jak bychom danou situaci řešili my nebo jak se stavíme k podobným výzvám.

Z konference jsem odjížděla plná dojmů a ještě mi to chvíli vydrží. Jsem vděčná, že jsem tuto příležitost dostala, protože mi navštívené příspěvky poskytly mnoho námětů k přemýšlení. A doufám, že se mi povede některé aplikovat nejen v osobní rovině.